

СТАНИСЛАВ ЛЕМ НОЩ НА ЛУНАТА

Част 0 от „Пиркс“

Превод от руски: Цвета Пеева, 1963

chitanka.info

Това се случи в четвъртия курс, малко преди ваканцията. Пиркс бе минал всички практически упражнения, издържал бе изпитните полети на имитаторите, два истински и дори бе извършил „самостоятелен кръг“ — полет до Луната с кацане и завръщане. Той се чувствуваше покорител на космическото пространство, стар космически вълк, за когото любимото облекло е износеният скафандър, а дом — далечните планети.

Последното, най-тежко изпитание бе „лудата вана“. Най-напред изготвиха парафинова маска на лицето на кандидата и тогава го въвеждаха в „банята“. Това, разбира се, не бе никаква баня (но, както е известно, студентите никога не наричат нещата с истинските им имена), а просто доста голяма стая с басейн. Кандидатът или „пациентът“, пак според студентския жаргон, влизаше във водата, която се загряваше до тогава, докато той престанеше да чувства температурата ѝ. Един от асистентите му поставяше парафиновата маска, а във водата добавяха някаква сол, най-вероятно обикновена готварска сол, за да може тялото му свободно да плува до самата повърхност, без да се подава над нея. Над водата стърчаха само двете металически тръбички, чрез които кандидатът дишаше. Много скоро лишеният от зрение, слух, обоняние и осезание пациент, лежащ във водата със скръстени на гърдите ръце като египетска мумия, преставаше да чувства присъствието на водата и изпадаше в състояние на безтегловност. Колко време прекарваше така? Колкото можеше да издържи.

В това се състоеше и целият експеримент. На пръв поглед — нищо особено. Но с човек в такова положение започваха да стават странни неща. Една трета от кандидатите не издържаха дори и три часа. А трябваше да се издържи колкото се може повече — нали ваканционната практика се разпределяше между издържалите това изпитание. На най-добрите се падаше практика „екстра“, която съвсем не приличаше на малко интересното, дори скучно седене по различните околземни станции. Не можеше да се предскаже кой ще издържи и кой не — „ваната“ проверяваше цялостната личност на кандидата.

Пиркс издържа във ваната цели седем часа и получи най-високата оценка. След няколко дни шефът го извика при себе си.

Когато Пиркс влезе, шефът пишеше нещо. Той покани Пиркс да седне, после свали очилата си и започна да го разглежда така, сякаш го виждаше за пръв път. Това беше любимият маниер на шефа. Даже светецът, на чиято съвест не тежат никакви грехове, губеше самоувереност от този поглед. А Пиркс съвсем не бе светец.

— Има едно свободно място в Менделеев. Знаеш ли къде е?

— Астрофизическата станция на оная страна... — отвърна Пиркс.

Той бе леко разочарован. Разчиташе на друго. На полет. Толкова ракети, толкова планети, а го изпращаха на обикновена стационарна практика на „оная страна“. Някога се считаше за особен шик обратната страна на Луната, която не се виждаше от Земята, да се нарича „оная страна“. А днес така говореха всички.

— Правилно. Знаеш ли как изглежда? — запита шефът.

За секунда Пиркс се поколеба — дали да излъже?

— Не.

— Ако приемеш, ще ти дам цялата документация — шефът сложи ръка върху купчината документи.

— Значи мога и да се откажа? — без да скрива радостта си, попита Пиркс.

— Да. Защото задачата е опасна, тоест може да се окаже опасна.

Шефът понеча да каже още нещо, но изведнъж млъкна. Пиркс, вперил в него разширени зеници, бавно, тържествено пое въздух — и замря.

— Е, е — каза шефът отрезвяващо, — аз малко преувеличих. Във всеки случай ти се лъжеш.

— Извинете, в какво?

— Уверявам те, че ти не си единственият човек на Земята, от когото човечеството чака спасение. Поне засега не.

Пиркс, червен като рак, не знаеше какво да прави с ръцете си. Шефът — тези негови номера бяха известни — току-що му показа райски видения — героят — Пиркс се завръща след извършен подвиг, тълпата на космодрума, замряла от удивление, шепне възторжено: „Това е той! Това е той!“ — а сега, сякаш без да съзнава какво върши, се стараеше да омаловажи мисията му, да я сведе до обикновена задача от ваканционната практика.

Най-после шефът продължи:

— Сътрудници за станцията се избират измежду астрономите, пращат ги на оная страна да си изседят месеца и нищо повече. Нормалната работа там не изисква никакви особени качества. Сега, след оня случай, ни са нужни хора, проверени по-обстойно. Най-подходящи биха били естествено пилотите, но ти сам разбираш, че не можем да ги изпращаме на обикновена наблюдателна станция...

Пиркс знаеше това. Не само Луната, цялата Слънчева система имаше нужда от пилоти, астронавти, навигатори — те бяха все още малко. Но за какъв ли случай спомена шефът?

— Станцията е доста малка. Построили са я глупаво, под самия северен връх, а не на дъното на кратера. Миналата година част от хребета се срути и унищожил единствения път. Сега е доста трудно да се добере човек до нея и въобще това е възможно само през деня. Проектираха да направят висящ път, но прекъснаха работите, тъй като има вече решение да се пренесе станцията долу. Практически, докато трае лунната нощ, в течение на двеста часа, станцията е откъсната от света. Радиовръзката се прекъсва... Защо?

Това бе пак един от любимите номера на шефа. Отначало ти съобщава задачата, после невинен разговор, който внезапно се превръща в изпит. Пиркс започна да се изпотява.

— Доколкото на Луната няма атмосфера и значи йоносфера, радиовръзката се поддържа на ултракъсите вълни. Затова бе създадена система от релейни станции по подобие на телевизионните...

Шефът, опрял лакти на масата, си играеше от време на време с писалката, давайки да се разбере, че е много търпелив и че ще слуша докрай.

— Връзката се нарушава, когато някакво звено в ретранслационните станции се окаже в зоната на терминатора. Тоест ако част от инсталациите още се намира в сянка, а на другите вече е изгряло Слънцето.

— Знам какво е терминатор. Не е нужно да обясняваш — сърдечно каза шефът.

— Във връзка с отсъствието на атмосфера корпускуларното слънчево лъчение, като бомбардира лунната повърхност, предизвиква... е... предизвиква нарушение в разпространението на радиовълните. Това е ефектът на Но... Но... Новински — сети се най-после Пиркс.

Но и това бе малко на шефа.

— И на какво се основава този ефект?

Това Пиркс не знаеше. Тоест някога знаеше, но вече бе забравил.

— А професор Моринус ти е писал четворка — произнесе безпощадният човек. — Не ми се иска да го огорчавам. По-добре да не знае — Пиркс облекчено въздъхна. — Но на годишния изпит ще помоля професор Лаабе...

Шефът многозначително замълча. След малко все още намръщен той се върна към темата на разговора им.

— Досега работите в Менделеев вървяха нормално. Миналия месец след обикновеното прекъсване на радиовръзката Станцията не отговори на повикването на Циолковски. Групата от Циолковски, която излетя, щом настъпи денят, намери главния вход отворен, а в камерата човек. Тогава там дежуряха двамата канадци, Шалие и Саваж. В камерата лежеше Саваж. Стъклото на шлема му бе пукнато, той бе умрял от задушаване. Шалие откриха едва след двадесет и четири часа на дъното на пропастта при Слънчевата Врата. Беше умрял при падането. Всичко в станцията бе в пълен ред: апаратурата действуваше, запасите бяха недокоснати, не можаха да открият никаква повреда.

— Да — рече Пиркс. — Но във вестниците писаха за нещастен случай. Психоза... Двойно самоубийство в пристъп на побъркване...

— Глупости — прекъсна го шефът. — Познавах много добре Саваж. Ти прочети рапорта на смесената комисия. Слушай. Такива момчета като теб са изследвани по принцип така сериозно, както и пилотите. Но вие нямате още диплома, значи не можете да летите. Е, а ваканционна практика все едно трябва да изкараш. Ако се съгласиш, трябва още утре да излетиш.

— А кой е вторият?

— Не знам. Някакъв астрофизик. В края на краищата там са нужни именно астрофизици. Боя се, че той няма много да ти се зарадва. Ти се запознай поне малко с астрографията. Комисията дойде до извода, че е имало нещастен случай. Но станало е нещо непонятно. Какво точно, не е известно. Затова решиха за следващото дежурство да изпратят поне един човек с психическа квалификация на пилот. От друга страна, навярно там нищо необикновено не ще се случи. Естествено трябва да бъдеш нащрек. Но на теб никой не ти възлага

някаква детективска мисия, никой не разчита, че ти ще разкриеш допълнителни обстоятелства, които биха разяснили случая. И не в това е твоята задача. Главното е да запазиш самообладание, благоразумие. Стартът е утре в осем. Вземи колкото може по-малко вещи. Впрочем ти си бил вече там, така че знаеш. Ето билет за самолета, ето и запазено място за Трансгалактика. От главната лунна станция ще те препратят по-нататък.

* * *

Пиркс влезе в самолета с такова изражение на лицето, че симпатичната стюардеса инстинктивно се отдръпна встрани — и напразно, тъй като той въобще не я забеляза. Пиркс седна в креслото с вид на Вилхелм Завоевател. Чувствуваше се Космически Избавител на Човечеството, Благодетел, Откривател на Страшни Тайни. Той изгледа снизходително спътниците си, които нямаха ни най-малка представа кой се намира между тях в огромния реактивен самолет.

„Селена“, новият трансгалактичен кораб, излетя от Нубийския космодрум, от сърцето на Африка. Мястото на Пиркс бе долу, в туристическата класа. Той всред вдигащите врява туристи? В самолета можеха да не знаят за него, но на борда на ракетата?!

Напразно Пиркс заемаше професионална поза, премятайки крак въз крак, като пренебрежително не забелязваше колана за безопасност, стараейки се някак си да се отдели от тълпата профани. Вече не очарователната стюардеса, а вторият пилот му заповяда да закопчае колана.

Когато „Селена“ излезе на околоземна орбита, Пиркс въпреки решението си да не проявява интерес, не се сдържа и долепи лице до стъклото на прозореца. Земята, прорязана от линиите на пътищата и каналите, осеяна от точките — градове, все повече и повече се отдалечаваше. От няколкостотин километра разстояние вече тя изглеждаше пуста, поразяващо пуста, сякаш животът в нея току-що бе започнал да се заражда, отбелязвайки със слаби налепи от зеленина най-топлите области.

Всъщност Пиркс бе виждал тази картина много пъти, но промяната винаги го поразяваше. Може би това, че тя представляваше

нагледно доказателство за микроскопичността на човека наред с космическото пространство? Или обратното — триумф на човечеството, — победило мъртвата, равнодушна към всичко притегателна сила и стъпило на повърхността на другите планети?

Планетолетът измени курса. Двигателите заработиха, за да създадат изкуствена тежест — поднесоха обеда. После пътниците отново се излегнаха в креслата, светлината изгасна. Сега можеше да се наблюдава Луната.

„Селена“, носеща на двете си палуби четиристотин тона хора и товар, обърната с кърмата към растящия диск, започна бавно, равномерно да намалява скоростта си, докато най-последно се отпусна, леко тресейки се, в една от гигантските издълбани естакади на лунния космодрум. Хидравличният асансьор свали огромния корпус на „Селена“ в херметичния хангар, където се извършваше митническият и санитарен контрол — проверяваха имунизациите, стерилизацията на багажа, за да не би да проникне на Луната някаква инфекция.

Хангарът представляваше просто огромна издълбана в скалата пещера. Беше достатъчно осветен. Множество хора тичаха насам-натам. В управлението на космодрума го прие някакъв чиновник, даде му бележка за нощуване и му каза, че ракетата за оная страна ще излети след единадесет часа. Той бързаше за някъде и нищо повече не можа да му обясни. Пиркс излезе в коридора и се отправи към хотела.

В стаята го чакаше дребен човек със загоряло от слънцето лице. Наричаше се Лание, доктор Лание, астрофизик. Това бе неизвестният лунен другар. Пиркс, пригответил се вече за най-лошото, каза името си, избоботи нещо под носа си и седна. Лание четеше едновременно три книги. Едната бе логаритмична таблица, другата съдържаше само формули, а третата — спектрограми. От време на време, без да вдига очи от формулите си, той задаваше на Пиркс по някой въпрос.

В стаята имаше две легла, едно над друго, баня, в която не би могъл да влезе даже един среднодебел човек, и множество надписи, умоляващи на всевъзможни езици да се пести водата и електрическата енергия. Добре поне, че не забраняваха да се диша дълбоко. В края на краищата кислорода също докарваха от Земята.

Лание, без да каже нищо, излезе. Пиркс седна в креслото, опита се да чете някакви стари, разпокъсани списания, но не го съдържаше на

едно място. Кога най-после ще му дадат скафандър? Или поне някакви инструкции?

Той взе душ, смени ризата си (трябва все пак нещо да се прави!) и се изтегна на леглото. Лание се върна с четири нови книжки. Той разгъна на масата новите спектрограми и започна да ги изучава с лупата с такова внимание, с каквото Пиркс не разглеждаше даже снимките на любимата си артистка.

— Руснаците ще изпратят за нас ракета — каза след малко Лание. — Ще отидем при тях.

— В Циолковски?

— Да.

Станцията Циолковски също се намираще на обратната страна. Значи предстоеше им още едно прехвърляне. Пиркс се интересуваше с какво ще изминат останалите хиляда километра. Може би не с всъдеход, а с ракета. Но нищо не попита. Не искаше да покаже пълната си неосведоменост. Лание му разправяше още нещо, но Пиркс бе вече заспал.

Събуди се внезапно. Наведеният над леглото му Лание го побутваше по рамото.

— Време е — рече той.

В първия момент Пиркс помисли, че Лание говори за вечерята, но ставаше дума за ракетата. Изглежда, Лание бе чел и писал през цялото време. Пиркс метна на гърба си добре натъпканата раница. Раницата на Лание бе по-тежка, като че бе пълна с камъни. После се оказа, че освен ризи, сапун и четка за зъби в нея има само книги.

Излетяха точно в определеното време. Пътническата кабина бе два пъти по-голяма от стаята в хотела. В стените имаше илюминатори, на тавана — овален прозорец. Кабината на пилота се намираще не горе, а долу, за да вижда къде каца. Излязоха на параболическа орбита. Луната се носеше под тях огромна, изпъкнала. Тя изглеждаше така, сякаш човешки крак не бе стъпвал никога на нея. Има такава зона в пространството между Земята и Луната, където двете небесни тела изглеждат еднакво големи. Земята, синкава, забулена в лека мъгла, изглеждаше по-малко реална, отколкото Луната, каменна, с острите си скалисти зъбери.

Пиркс не успя да зърне масива Циолковски. Ракетата, подхвърлена от внезапното включване на двигателите, застана

вертикално. Последното, което видя Пиркс, бе океанът от тъмнина, заливащ цялото западно полукълбо. Звездите в горния прозорец замръзнаха. Ракетата се спускаше надолу като с асансьор, пикирайки между пламъците на собствените си двигатели. Внезапно грохотът се усили. Удар. Нещо изтрещя, задрънча. „Краката“ на ракетата се впиха в купчината камъни.

Пилотът се измъкна през люка и отвори шкафа в стената, където Пиркс видя най-после скафандрите. Те бяха четири, един за пилота и още три — малък, среден и голям. Пилотът мигновено се вмъкна в своя, Лание също бързо се справи, а Пиркс зачервен, потен, зъл, не знаеше какво да прави. Средният скафандър му беше малък, а другият — много голям. Дадоха му няколко доброжелателни съвета. Пилотът забеляза, че големият скафандър винаги е по-добър от малкия, и му предложи да запълни празните места с бельо от раницата. Но за Пиркс самата мисъл да натъпче скафандъра си с парцали бе светотатство, против което въставаше душата му на астронавт. Облече по-малкия. Пилотът отвори люка към външната камера, тримата влязоха вътре, едно завъртане на маховика и външният люк се отвори. Пилотът спусна сгъваемата стълбичка и по нея слязоха на Луната.

Тук също никой не ги посрещна. Наоколо нямаше жива душа. На километър от тях се издигаше бронираният купол на станцията Циолковски, осветен от косите лъчи на страшното Лунно Слънце.

В станцията ги посрещнаха много гостоприемно. Външността на научния ръководител, професор Ганшин, изуми Пиркс, който виждаше във високия си ръст известна компенсация за дебелиите си бузи. Но Ганшин го гледаше отгоре надолу. В буквалния смисъл на думата. А физикът доктор Пнин се оказа още по-висок. Той имаше навярно два метра. В станцията работеха трима руснаци, а може би и повече, но останалите не се виждаха. Гореще помещаваше астрономическата обсерватория и радиостанцията. През илюминаторите проблясваше ослепително сребърната паяжина на главния радиотелескоп — най-големия на Луната.

После стана ясно, че станцията е много по-голяма, отколкото изглеждаше отначало. Долу се намираха огромните резервоари за вода, въздух и продоволствие. В оранжерията освен порядъчното количество водорасли, които изготвяха витамини и белтъци, растеше и едно бананово дърво. Пиркс и Лание изядоха по един банан. Смеейки се,

доктор Пнин им обясни, че бананите не влизат в ежедневната храна на персонала, а се пазят само за гости. От оранжерията отидоха в столовата.

През време на обед никой не спомена нито дума за Менделеев, за произшествието, за нещастните канадци, дори за отлитането на Лание и Пиркс, като че ли те бяха дошли да им погостуват за неопределено време. Руснаците се държаха така, сякаш освен гостите нищо друго не ги интересуваше. Питаха какво ново има на Земята, как е на Главната лунна станция.

След известно време Лание и Пиркс забелязаха, че хазяите поред излизат и отново се връщат. По-късно стана ясно, че ходели в обсерваторията, тъй като на Слънцето се бил образувал прекрасен протоберанс. Когато тази дума прозвуча, всичко останало престана да съществува за Лание. Присъщият на учените бяс незабелязано обхвана всички. Протоберансът наистина се оказа изключителен: 3/4 милиона километра дължина и изглеждаше като допотопен динозавър с огнена паст. Някой си спомни за прекъснатия обед. Върнаха се в столовата, но и тук Ганшин и Лание веднага отместиха чиниите си и се заеха да изчисляват нещо на хартиените салфетки. Най-после доктор Пнин се съжали над Пиркс, който беше изпаднал в много глупаво положение, и го покани в стаята си.

Големият прозорец гледаше към източния връх на Циолковски. Слънцето, зинало ниско, като врата на ада, хвърляше в хаоса от скали друг хаос — хаос от сенки, които заливаха с черен поток зъберите на скалите. Заговориха за Менделеев. Пиркс запита защо станцията не е долу и трудно ли е да се добере човек до там.

— Не, разбира се. Но каменната лавина просто помете пътя. Колкото се отнася до избора на мястото, на мен ми е неловко да говоря за това. Особено сега, след нещастиято. Луната се намира под международен контрол, но всяка държава си има своя зона за научни изследвания. На нас ни се падна това полукълбо. Когато се оказа, че поясът на Ван-Ален затруднява проникването на космическите лъчения в страната, обърната към Слънцето, англичаните ни помолиха да построят станция на нашата страна. Ние се съгласихме. Точно тогава бяха почнали работите в Менделеев и ние им го предложихме заедно с доставените там строителни материали. Англичаните бяха доволни, после изведнъж отстъпиха Менделеев на канадците. На нас

естествено ни бе безразлично. По-късно узнахме, че англичаните все още участвуват в тая история. Те решиха да построят станцията не на дъното на кратера, защото считаха, че може да възникне огнище на вторично лъчение, което ще изопачава резултатите в изследванията, а във вътрешния склон на Менделеев, като пробият две вдлъбнатини в скалата с насочени взривове. Аз им казах, че това може да наруши равновесието на кристалната базалтова платформа, но те не се вслушаха. Започнаха да взривяват скалите. Първата глупост — изборът на мястото, повлече след себе си и втората. И резултатите не закъсняха. Станцията работеше вече от три месеца, когато в подножието на седловината около Слънчевата Врата се появиха пукнатини...

Пнин стана, извади от чекмеджето няколко снимки и ги показва на Пиркс. На една от тях бе заснета почти двойно увеличена цепнатината в скалата: с черни точки бе обозначено мястото на срутването, което бе унищожило пътя заедно с всички укрепващи конструкции.

— В резултат на това станцията периодически е недостъпна. Докато трае лунната нощ, практически никой не може да се добере до нея.

Влязоха Лание и професорът: време бе за тръгване. До Менделеев имаше половин час летене, още два — пеш, а Слънцето залязваше едва след седем часа. Четири и половина часа резерва — май бе много. Но веднага стана ясно, че с тях тръгва и доктор Пнин.

Руснаците решиха да ги изпратят до ракетата. Пиркс не издържа и им разправи какъв скафандър му се бе паднал. Избраха му друг. Руският скафандър имаше не два, а три филтъра: за високо Слънце, за ниско и тъмнокафяв — за прах. Специално приспособление в обувките надуваше подметките, така че човек ходеше като на възглавници и камъните изчезваха. Освен това предната половина на скафандъра бе сребриста, а задната — черна. Когато човек се обърнеше с черната страна към Слънцето, ставаше много горещо, а със сребрилата — усещаше приятна прохлада. Руснаците му показаха лоста на гърдите, с който сребристият и черният цвят според нуждата меняха местата си. Професорът се долепи до шлема на Пиркс, каза няколко думи на сбогуване, стиснаха си ръцете в тежките ръкавици и Пиркс се качи в ракетата.

Пилотът изчака изпращачите да се отдръпнат на безопасно място и включи двигателите. Пиркс дори не усети кога ракетата се откъсна от повърхността. Само в илюминатора започнаха да се мяркат звезди, а скалистата пустиня изчезна, сякаш се провали в дън земя. Летяха ниско. Ракетата висеше почти вертикално като хеликоптер. По засиления рев на двигателите и леката вибрация на корпуса можеше да се разбере, че скоростта се увеличава.

— Внимание, кацаме — зачу се в шлема.

Пиркс не разбра пилотът ли каза това или Пнин. Той усети, че олеква. Инстинктивно се хвана за дръжките на креслото. Пилотът рязко намали скоростта, пламъци лизнаха корпуса. Тежестта ту се увеличаваше, ту намаляваше и до Пиркс достигна глух звук от двоен удар. Кацнаха. В следващия миг се случи нещо неочаквано. Ракетата изведнъж се наклони и започна да пада. „Катастрофа“ — мярна се в ума на Пиркс. Останалите стояха неподвижни. Двигателят мълчеше. Пиркс отлично разбираше пилота: ракетата се намираше в доста неустойчиво положение, падайки заедно със свличащите се камъни, и тягата на двигателите, ако не успееше да я издигне, можеше да я обърне или да я хвърли върху скалите. Грохотът от свличащите се каменни блокове започна да намалява и най-последно съвсем затихна.

Пилотът смутен обясни, че профилът на местността се е изменил. Навярно по северната пукнатина е минала нова пукнатина. Кацнал е до самата стена, за да ги остави колкото се може по-близо до станцията, Пнин отвърна, че това не е най-разумният начин да се съкрати пътят — лавинното поле не е космодрум и без особена необходимост нямаше защо да се рискува.

Пилотът остана в ракетата да чака връщането на Пнин.

Досега Пиркс считаше, че познава Луната. Но той се заблуждаваше. Територията около Циолковски представляваше великолепно място за разходки в сравнение с мястото, където се бяха озовали. Ракетата бе на триста крачки от сянката, която хвърляше главният масив на Менделеев. Разтворената в черното небе слънчева паст почти докосваше хребета и на това място той губеше реалните си очертания. От двете страни на пътеката, или по-точно на камарите от каменни блокове и парчета скали се издигаха алуминиеви прътове. На всеки от тях бе закрепено нещо като рубиново топче. Отдясно и отляво на този водещ към планината път се издигаха огромни скални масиви,

наполовина облени в светлина, наполовина черни като галактичната нощ.

Пнин ги поведе през каменната гора. Когато плочата, на която стъпваше, потрепваше, той замираще за миг и след това или продължаваше по-нататък, или заобикаляше мястото, усещайки по известни само на него признаци ще издържи ли камъкът тежестта на човека. Един базалтов исполин, който те заобиколиха, без всякаква видима причина се свлече надолу по сипея, увеличайки след себе си каменните грамади. Когато приближиха зоната на сянката, Пнин ускори крачките си. Тревожната мрачна обстановка така бе погълнала вниманието на Пиркс, че той просто нямаше време да наблюдава Лание. Едва сега осъзна, че малкият астрофизик върви уверено, без никъде да се спъва.

Навязоха в сянката. Тук цареше нощ. Студът ѝ не стигаше до тялото, не щипеше кожата, а съществуваше като проява на новата мълчалива ледена реалност.

Топчетата на алуминиевите мачти изпускаха доста силна червена светлина: мънистата на тази рубинова огърлица се извисяваха нагоре и изчезваха в осветената ивица — през разцепения сякаш от гръм главен масив на кратера Менделеев нахлуваше почти хоризонтален сноп слънчеви лъчи.

— Там е станцията — зачу се в шлема близкият глас на Пнин. Руснакът бе спрял на границата между нощта и деня, на студа и топлината, сочейки към планината.

— Виждате ли Орела?... Така наричаме онзи хребет... Ето главата, ето клюна му, а ето и крилото...

Изведнъж Пиркс видя целия Орел: крилото — това беше именно оная стена, към която те се движеха, над стената стърчеше главата, а върхът на фона на звездите приличаше на клюн.

Той погледна часовника си. Бяха вървели четиридесет минути. И навярно оставаше още толкова.

На следващата осветена ивица Пнин им показа къде бе минавал пътят.

— Ей оттам се срути почти около половин милион тона базалт.

— Половин милион? — запита смаян Пиркс. — Как сега доставят там горе всичко необходимо?

— Сами ще видите, когато пристигнем — отвърна Пнин и отново тръгна.

Последният алуминиев прът стърчеше до самата пропаст. Тъмнината пак ги обгърна. Включиха монтираните в шлемовете рефлектори. Бледите петна на светлината потрепваха, прескачайки от един ръб на скалата към друг. На места корнизът се стесняваше до две педи, на места ставаше толкова широк, че можеше да се стои с разкراчени крака.

Те вървяха един след друг по тази леко извиваща се полица. Грапавата ѝ повърхност представляваше добра опора. Наистина достатъчно бе една грешна стъпка, леко замайване на главата...

Петното светлина пред Пиркс замря. Пнин бе спрял да им подаде въжето, за да се завържат.

После излязоха на огрян от Слънцето не много стръмен скат и оттам тръгнаха по оцелялата част от пътя.

— Скоро ще пристигнем — каза Пнин.

По този път превозни средства, разбира се, не можеха да се движат. Той бе прокаран в скалата, по-точно бе издълбан чрез насочени взривове и под навеса на Орловото Крило излизаше към малко било. Там горе се бе образувало нещо като каменен котел. Този котел бе дал възможност да се снабдява Станцията след катастрофата. Транспортните ракети, които доставяха припасите, изхвърляха с помощта на специално оръдие контейнера в каменния басейн. Някои от тях се разбиваха, но повечето издържаха изстрела и удара в скалите, тъй като бронираните им корпуси бяха извънредно устойчиви.

От билото пътят водеше към северния връх на Орловата Глава: само на триста метра под нея блестеше бронираният купол на Станцията.

* * *

Пнин си тръгна четири часа преди залязването на Слънцето, но почти целият път бе вече потънал в непрогледен мрак. Те се бяха уговорили с него, щом стигне до ракетата, да им се обади. След един час и двадесет минути радиостанцията заработи — викаше ги Пнин. Размениха няколко думи и се сбогуваха.

Лание леко прегърбен, в карирана бархетена риза се приближи до масата, на която стоеше раницата му, и започна да вади една след друга книгите си. На Пиркс се стори, че разбира тоя човек: спокойните движения, с които нареждаше книгите на полиците, съвсем не бяха признак на равнодушие или тъпост. Него не го потискаше мъртвият свят, защото му служеше: той бе дошъл в станцията, защото бе поискал това, не тъгуваше за дома — негов дом бяха спектрограмите, изчисленията и мястото, където се раждаха. Лание навсякъде се чувствуваше като у дома си, знаеше защо живее. Пиркс за миг му завидя за тази увереност, но едновременно чувствуваше отчуждеността на Лание. Те нямаше за какво да си говорят, а бяха длъжни да живеят тук заедно една лунна нощ, деня след нея и още една нощ.

Пиркс огледа кабината, като че ли я виждаше за първи път: стените, покрития с брониран капак прозорец, цветните репродукции между полиците със специална литература, празните кислородни балони в ъглите и консервните кутии с парчета разноцветни минерали, леките металически кресла с найлонови седалки, малката маса, лампата над нея. През затворената врата се виждаше апаратурата на радиостанцията.

Лание подреждаше чекмеджето пълно с негативи. Пиркс излезе в коридора. Лявата врата водеше към кухнята, дясната към изходната камера, а средните две към малките стаички — неговата и на Лание. Той отвори вратата към изходната камера. Двете лампички се запалиха автоматически и осветиха тясното пространство с голите металически стени, с отвесната стълбичка в центъра, водеща към люка на тавана. На долното ѝ стъпало още личеше изтритото от множеството подметки петно, очертано с тебешир. На това място бяха намерили Саваж, вдървен, залепнал за грапавата плоча, обляна от собствената му кръв. Пиркс се вгледа в белия силует, напомнящ слабо човешка фигура. После се върна назад, затвори херметичната врата и вдигна глава — бе чул стъпките на Лание горе в обсерваторията. Той провря главата си през кръглия отвор на люка и видя покрития с калъф, приличащ на оръдие телескоп, камерата за астрографите и двата големи апарата — камерата на Уилсън и другата, маслената, заедно с осветителната апаратура за фотографиране следите на частиците.

Станцията бе предназначена за изучаване на космическите лъчения. Над вратата на всяко помещение имаше кръгъл апарат за измерване концентрацията на въглеродния двуокис. Над апаратите се виждаха решетките на климатичната инсталация. Тя всмукваше безшумно въздуха, пречиствайки го от въглеродния двуокис, добавяше нужното количество кислород или го овлажняваше и го препращаше обратно в камерите.

Лание се спусна долу и се зае с вечерята така тихо и сръчно, че когато Пиркс влезе в кухнята, всичко вече беше готово. Ядоха почти без да разговарят, после Лание каза, че трябва да прояви заснетите кадри и се качи горе. Пиркс нямаше какво да прави. Изведнъж той разбра, че са го изпратили, за да не бъде Лание сам. От астрофизика и космически лъчения Пиркс нищо не разбираше. Но той бе получил висока оценка за „лудата вана“, психолозите бяха гарантирали, че той няма да полудее. И тъй той трябваше да изседи в това гърне две седмици нощ, а после две седмици ден, очаквайки неизвестно какво, наблюдавайки неизвестно що.

Тази мисия, която допреди малко му изглеждаше съвсем необикновено щастие, внезапно показва истинското си лице на безформена пустота. От какво трябваше да защитава Лание и себе си? Какви следи да търси? И къде? Или той считаше че ще открие нещо, което не бяха забелязали и най-добрите специалисти, хора, познаващи Луната от много години. Ех, какъв идиот излезе той!

Човек можеше да живее с Лание ден или година и от това нищо не се променяше. Той работеше с желание, но с мярка. Нямаше никакви лоши навици, не проявяваше никакви чудачества. Никога не бързаше. Ядеше всичко, макар и без особено удоволствие. Когато трябваше да мие съдовете, миеше ги. Не разказваше дълго и подробно за себе си и за работата си. Ако го питаха, отговаряше. Не странеше от Пиркс, но не му се и натрапваше.

Може би именно тази негова безличност би започнала да дразни Пиркс, тъй като впечатлението му от първата вечер — когато физикът, нареждащ книгите на полицата, му се бе сторил въплъщение на скромен героизъм — се бе изпарило. Наложеният му другар започна да му изглежда човек сив до втръсване. Но въпреки това Лание не му омръзваше и не го дразнеше, тъй като самият Пиркс имаше, поне засега, твърде много работа. Тя го бе напълно погълнала. Сега, когато

познаваше станцията и околната местност, той още веднъж се зае с изучаването на всички документи. Прочете отново подробностите за срутването на каменната лавина и внимателно проучи случая „Саваж — Шалие“...

... Изминават шест лунни дни и нощи от катастрофата. Трагедията става вече част от хрониките за борбата с лунните пустини. На станцията се сменят астрофизиците и когато вече изглежда, че това място, сполетяно неотдавна от такова изпитание, не ще даде повод за никакви други сензации, неочаквано радио Менделеев не отговаря на повикванията на Циолковски.

Команда от Циолковски се отправя към Менделеев, за да открие причините за непонятното мълчание.

Ракетата пристига, кацва в подножието на големия език на лавината, под върха на орела. До купола на станцията стигат, когато почти целият кратер е потънал в непрогледна тъма. Външната врата е широко разтворена. Под нея, до най-долното стъпало на стълбата лежи Саваж в такава поза, като че ли претъркулнат от стъпалата. Смъртта му е причинена от задушаване — защитното стъкло на шлема му е пукнато. По-късно по вътрешната страна на ръкавиците му откриват едва забележими следи от скална прах, сякаш току-що се е върнал от катерене. Но тези следи могат да бъдат и стари. Другия канадец, Шалие, успяват да намерят, след като системно претърсват всички околни пукнатини и клисури. Спусналите се със стоманени въжета спасители откриват тялото му на дъното на тристаметровата пропаст под Слънчевата врата.

На местопроизшествието пристига смесена англоканадска комисия.

Опитите да открият причината за нещастния случай остават напълно безуспешни. Никой не може да предложи дори някаква щогоде правдоподобна хипотеза.

Часовникът на Шалие е спрял на дванадесет, но не се знае дали той е паднал в полунощ или по обед. Часовникът на Саваж сочи два. Старателното изследване показва, че пружината е развита докрай. Тоест по всяка вероятност часовникът на Саваж е спрял не в момента на смъртта му, а е вървял още известно време.

В станцията всичко е в пълен ред. Книгата за дежурствата, в която се записват всички събития, не съдържа нищо, което би могло да

хвърли някаква светлина върху произшествието. В станцията не само цари абсолютен ред, всичко в нея свидетелствува, че смъртта неочаквано е застигнала обитателите ѝ. На масата под запалената лампа лежи отворена книга, на чиито полета Шалие е правил бележки, тя е затисната с друга, за да не се затварят страниците. До нея лежи лулата му. Падналата гореща пепел от нея е обгорила пластмасовата повърхност. Саваж, изглежда, е приготвял вечерята. В кухнята има отворени консервни кутии, в чаша — разбъркан с мляко яйчен прах за омлет, вратичката на хладилника откритата, на бялата масичка две чинии, два прибора за ядене, нарязан засъхнал хляб...

И тъй, един от двамата е прекъснал четенето си, оставил е горящата си лула, сякаш е имал намерение да излезе от стаята само за няколко минути и веднага да се върне. А другият се е откъснал от приготвянето на вечерята от тигана с разтопената мазнина и дори не е затворил вратичката на хладилника. Облекли са скафандрите и са излезли в нощта. Едновременно. Един след друг. Защо? Къде?

Те са пристигнали в станцията преди две седмици. Много добре са познавали околността. Впрочем нощта е била към края си. След няколко часа е трябвало да изгрее Слънцето. Защо не са дочакали изгрева, ако двамата — или един от тях е смятал да се спусне на дъното на кратера? Че такова е било намерението на Шалие, свидетелствува мястото, където го намират. Той, както и Саваж, е знаел, че да се спусне човек към площадката под Слънчевата врата, където пътят рязко свършва, е истинска лудост. Плавният наклон на скалата преминава във все по-стръмен скат, сякаш приканва да се спуснеш долу, но на няколко десетки крачки по-ниско зеят появилите се след катастрофата пропасти. Новият път заобикаля това място и продължава покрай линията на алуминиевите мачти. Това знае всеки, който е бил поне веднъж в станцията. И ето един от постоянните сътрудници се отправя именно натам, започва да слиза по плочите, които водят направо в бездната... Защо? За да се самоубие? Трудно е да допуснем, че самоубиец, тръгнал към смъртта, би оставил запалена лула.

А Саваж? При какви обстоятелства се е пукнало стъклото на шлема му? Когато е излизал от станцията, или когато се е връщал? Защо не е отишъл с Шалие? А ако са тръгнали заедно, то как е могъл да му позволи да слезе към пропастта?

Колко такива въпроса остават без отговор!

Единствената вещ, която явно не е на мястото си, е пакетът с фотоплаките за регистриране на космическите лъчи. Той лежи на бялата кухненска маса до чистите празни чинии.

Комисията идва до следния извод. Този ден е дежурил Шалие. Задълбочен в четенето, изведнаж е забелязал, че е вече почти единадесет — време, когато трябва да се сменят заснетите плаки с нови. Уредът за регистриране на космическите лъчи се намира извън станцията. На някакви си сто крачки в склона на планината има издълбан в скалата не много дълбок кладенец. Стените му са покрити с олово, за да попадат върху плаките само лъчите, идващи от зенита. Шалие, като е видял, че е време да върви, станал е, оставил е книгата и лулата си, взел е новия пакет с плаки, облякъл скафандъра, излязъл от станцията, отишъл е при кладенеца, спуснал се е по забитите в облицовката скоби, сменил плаките, взел заснетите и е тръгнал да се връща. Сигурно е тръгнал да се връща. Кислородният му апарат е в ред, Шалие не е губил съзнание от аноксия — недостатък на кислород. Във всеки случай това успява до известна степен да установи комисията, когато изследва скафандъра. Членовете на комисията стигат до убеждението, че Шалие е изпаднал във внезапно умопомрачение, иначе той не би сбъркал пътя. Знаел го е много добре. Може би е почувствувал слабост, лек припадък, виене на свят и е загубил до такава степен възможността да се ориентира, че е тръгнал напред, мислейки, че се връща, а в действителност се е движел право към очакващата го само на сто метра пропаст.

Саваж е започнал да се тревожи и без да дочака връщането му, е изоставил приготвянето на вечерята и се е опитал да влезе във връзка с Шалие по радиото — радиостанцията бе включена на ултракъсовия диапазон за местна връзка. Наистина тя е могла да бъде включена и от по-рано, ако някой от дежурните е искал въпреки смущенията да влезе във връзка с Циолковски. Но първо радиото в Циолковски не е приемало никакви сигнали, второ — Саваж и Шалие прекрасно са знаели, че не могат да се свържат с Циолковски в часовете на развиделяване, защото по това време смущенията са най-силни. И тъй Саваж не успял да влезе във връзка с Шалие, облякъл скафандъра си, изтичал навън и започнал да търси в тъмнината другаря си.

Може би разтревожен от мълчанието на Шалие той се е заблудил и при търсенето е паднал и счупил стъклото на шлема си. Имал е още сили да затисне с ръка мястото, да се добере до люка на станцията и преди да го затвори и да пусне в камерата въздух, остатъкът от кислорода в скафандъра му е излетял, паднал е от последното стъпало на стълбата и след няколко секунди е умрял.

Това обяснение за двойната трагедия не убеди Пиркс. Той внимателно се запозна с характеристиката на двамата канадци. Шалие е бил на тридесет и пет години, известен астрофизик и отличен алпинист. Той е притежавал великолепно здраве, никога не е боледувал, не е знаел какво е това виене на свят. По-рано е работел на „земното“ полукълбо на Луната, там е бил един от основателите на клуба за акробатическа гимнастика. И този Шалие изведнъж без всякаква причина е почувствувал слабост или някакво друго смущение на сто крачки от станцията и не е могъл, дори и да се е случило с него нещо подобно, да се смъкне по широкия склон, а се е обърнал и е тръгнал в погрешна посока, като е трябвало при това да премине в тъмнината през каменния вал около станцията, за да излезе на оцелялата от пътя част.

И още една подробност според Пиркс противоречеше напълно на версията, приета от официалния протокол. Пакетът с плаките на кухненската маса. Те свидетелствуваха, че Шалие, след като ги е сменил, се е върнал в станцията и ги е оставил на кухненската маса.

Защо там?

И къде е бил по това време Саваж?

Плаките, намерени в кухнята, заявява комисията, са били заснети по-рано, сутринта. Един от учените ги е оставил случайно на масата. Но у Шалие не са открити никакви плаки. Комисията счита, че те са могли да изпаднат от джобовете на скафандъра и от ръцете в пропастта и да изчезнат в някоя от хилядите пукнатини.

На Пиркс му се струваше, че това е нагаждане на фактите с оглед приетата хипотеза.

Той скри протоколите в чекмеджето на масата. Знаеше ги вече наизуст. Според него разгадаването на тайната не трябваше да се търси в психиката на двамата канадци. Не е имало никакъв припадък, слабост, умопомрачаване. Причината на трагедията бе друга. Тя се криеше в самата станция или въвн от нея.

Той започна с изучаването на станцията. Не търсеше никакви следи, искаше само подробно да се запознае с устройството на инсталациите. Нямаше за къде да бърза, имаше достатъчно време. Отначало огледа изходната камера. Както обикновено в малки камери от такъв вид, уредите позволяваха да се отвори или вратата или горният люк. При открит люк вратата не се отваряше. Това изключваше евентуалните нещастни случаи, ако един отвори люка в момента, когато друг отваря вратата.

За положението на люка сигнализираше централният пулт на управлението, който се намираше в радиостанцията. При отворен люк на таблото светваше червена лампичка. Едновременно автоматически се включваше приемникът за „земния сигнал“. Това беше стъкленото око, разположено в центъра на локаторния екран. Разтварянето и затварянето на крилцата на „окото“ означаваше, че намиращият се извън Станцията човек диша нормално. Освен това светещото петънце на разделения на сектори екран показваше къде се намира този човек.

Въртящият се по екрана лъч повтаряше движението на антената на купола и чертаеше с фосфоресциращи трептения контурите около Станцията. Човек, облечен в метален скафандър, се виждаше като ярко, продълговато петънце. Когато се наблюдаваше това изумрудено удължено петънце, можеше да се проследи как то се придвижва по екрана и с това да се контролира как и в каква посока се движи човекът, намиращ се извън Станцията. Горната част на екрана съответствуваше на територията под Северния връх, където беше кладенецът, долната половина отразяваше зоната на юг, забранена в периода на нощта — там минаваше пътят, който водеше към пропастта. Системите на „дишащото око“ и радара работеха независимо една от друга. „Окото“ се привеждаше в действие от предавателя, съединен от кислородната клапа на скафандъра. Предавателят работеше на честота, близка до зоната на инфрачервените лъчения, а локаторът — на вълна с дължина половин сантиметър.

В комплекта на апаратурата влизаха един локатор и едно „око“, тъй като според инструкцията само един човек можеше да се намира извън Станцията. Другият, вътре в Станцията, наблюдаваше в екрана състоянието му и в случай на някакво произшествие трябваше естествено да му се притече на помощ.

Практически при такава къса и невинна разходка, каквото бе сменяването на плаките в кладенеца, другият можеше да наблюдава приборите през отворените врати на кухнята и радиостанцията, без да прекъсва своята работа. Можеше да се поддържа връзка и чрез радиото, с изключение на няколкото часа преди изгряването на Слънцето, когато пречеха силните смущения.

Пиркс добросъвестно изучи играта на сигналите. Щом се отваряше люкът, на пулта светваше червената лампичка. Зеленото око на индикатора също светваше, но крилцата оставаха затворени, понеже нямаше външни сигнали. Лъчът на радиолокатора равномерно се движеше по екрана, очертавайки неподвижните силуети на околните скали. Той не пламваше по-ярко, нито в една точка по пътя си, с което потвърждаваше показанията на индикатора, че в радиуса на неговото действие няма нито един скафандър.

Пиркс винаги наблюдаваше работата на уредите, когато Лание отиваше да сменя плаките.

Червената лампичка светваше и веднага угасваше щом Лание затваряше отвън люка. Зелените крилца на индикатора започваха равномерно да пулсират. Тези пулсации след няколко минути слабо се ускоряваха, защото Лание се изкачваше доста бързо — нищо чудно, че дишането му зачестяваше. Яркото петно от скафандъра му се задържаше по-дълго на екрана, отколкото гаснещите веднага контури на скалите, през които минаваше лъчът. После „окото“ се затваряше, а екранът се изчистваше — отражението на скафандъра изчезваше.

Това ставаше в момента, когато Лание се спускаше в кладенеца — облицованите му с олово стени отразяваха потока на сигналите. Едновременно на главния пулт светваше червеният сигнал за тревога, а картината в екрана на локатора се променяше. Антената на радара, въртяща се със същата скорост, намаляваше наклона си, за да прегледа последователно всички по-отдалечени от Станцията участъци. Уредите действаха така, защото „не знаеха“ какво се е случило: човекът изчезваше внезапно от сферата на електромагнитната им власт. След три-четири минути крилцата на индикатора започваха отново да се движат, радарът намираще изчезналия, двата уреда отново регистрираха неговото присъствие. Лание бе излязъл от кладенеца и се връщаше.

Към изследванията на Пиркс Лание не проявяваше никакъв интерес. Той вярваше в протоколите на комисията. Какви ли неща не върши човек, когато се нервира. Логиката ни напуска много по-рано, отколкото животът. Тогава всеки започва да действа безразсъдно...

Пиркс не искаше да спори с него.

Изтичаше втората седмица от лунната нощ. Постепенно Пиркс се включи в работата на Лание. В края на краищата трябваше нещо да се прави, някак да запълни времето си. Научи се да си служи с големия астрограф, после започна да ходи до кладенеца, в който оставяха плаките на многочасова експозиция.

Наближаваше очакваното с нетърпение разсъмване. Лание приготвяваше вечерята в кухнята, когато Пиркс — днес бе негов ред — провря глава през откренатата врата и съобщи, че излиза. Лание, зает с изучаване на сложната рецепта на кутията с яйчния прах, измърмори да побърза: омлетът щеше да бъде готов след десет минути.

Пиркс с пакета плаки в ръце вече в скафандър отвори широко двете врати — на кухнята и на радиостанцията, влезе в камерата, затръшна херметичната врата, отвори люка, изкачи се по стълбата и излезе, без да го затваря — щеше да се върне веднага.

Посрещна го тъмнината. Той запали рефлектора и тръгна след равномерно поклащащото се петно светлина към кладенеца. Прехвърли крак през облицовката, напипа първото стъпало, спусна се долу и се зае със сменяването на плаките. Когато се наведе над стативите, рефлекторът мигна няколко пъти и угасна. Пиркс тръсна глава, опипа с ръце шлема, светлината отново се запали. Значи лампичката е цяла, нещо става с контакта. Той започна да събира заснетите плаки, рефлекторът мигна пак два пъти и изгасна. Пиркс поседя няколко минути в пълна тъмнина, без да знае какво да прави. Обратният път не го плашеше. Той много добре го помнеше, а освен това на върха на Станцията блещукаха две светлинки — зелена и синя. Но в тъмнината можеше да счупи плаките. Той удари още веднъж с юмрук шлема си, рефлекторът светна. Пиркс бързо записа температурата, пхна заснетите плаки в касетката, но когато слагаше касетката в калъфа, проклетият рефлектор пак изгасна. Пиркс забеляза, че когато се изправя, рефлекторът гори, а когато се навежда — гасне. Наложил се да работи в твърде неестествено положение. Накрая светлината пак изгасна и никакви удари вече не помагаша. Облегнат на

долното стъпало, той отвинти капака на рефлектора, постави във фасунката живачна крушка и затвори капака. Сега имаше светлина, но както понякога се случва, винтът на капака заяде. Пиркс опитва и тъй и инак, най-после изгуби търпение, мушна капака на рефлектора в джоба си, събра набързо плаките и като постави новите, започна да се изкачва по стъпалата. Той беше на около метър и половина от повърхността, когато видя, че с бялата светлина на рефлектора се смеси някакъв друг блясък, трептящ, непродължителен. Той погледна нагоре и видя в отвора на кладенеца само звездите.

„Така ми се е сторило“ — помисли си той.

Пиркс се измъкна от кладенеца и някакво смътно безпокойство го завладя. Той не вървеше, а тичаше с големи скокове. Вече до самата Станция той видя второ припламване, сякаш там на юг някой изстреля с ракетен пистолет. Ракетата той не видя: пречеше куполът на Станцията, само призрачните ѝ отблясъци върху скалите — за секунда те изскочиха от тъмнината и пак изчезнаха.

Като маймуна той се покатери на върха на купола. Пълна тъмнина. Ако имаше ракетен пистолет, би стрелял. Включи радиото си. Пукотевица. Адско пращане. Люкът е отворен, значи Лание е вътре. Пиркс изведнъж се досети — ех, че е идиот. Каква ракета? Навярно е бил метеор. На Луната няма атмосфера и тук те пламват, когато се забиват с космическа скорост в скалите.

Той скочи в камерата, затвори вратата, изчака известно време, докато се набере въздух, уредите показаха необходимото налягане — 0,8 кг на квадратен сантиметър, отвори вратата, свали шлема си и затича по коридора.

— Лание! — повика Пиркс.

Мълчание. Както беше в скафандъра, той се втурна в кухнята. Огледа я с един поглед. Празна. На масата — чинии, наредени за вечеря, в тенджерката разбъркан яйчен прах, до нея тиганът, вече включен в контакта...

— Лание! — закрещя той, като хвърли плаките, които държеше в ръце, и се втурна към радиостанцията.

Там също нямаше никой. Необяснимо откъде накъде у него се появи увереността — Лание го няма в Станцията. Значи това са били все пак ракети? Лание е стрелял? Излязъл е? Защо? Тръгнал е към пропастта!

Неочаквано Пиркс го видя. Зеленото око мигаше — дишаше. А въртящият се лъч на радара извличаше от тъмнината малко ярко петънце в най-долната част на екрана! Лание вървеше към пропастта...

— Лание! Стой! Стой!!! Чуваш ли?! Стой!!! — ревеше Пиркс в микрофона, без да изпуска от очи екрана.

Репродукторът пращеше. Пукотевици, шумове, нищо друго. Зеленото око пулсираше, но не както при нормално дишане: движенията му бяха бавни, неуверени, понякога за дълго замираха... Изглежда кислородният апарат на Лание преставаше да работи. А яркото петно на екрана беше много далеч, в самия долен край на екрана. Според начертаната на стъклото координатна мрежа до това място по права линия имаше километър и половина... Значи Лание беше вече някъде всред настръхналите огромни отвесни плочи под Слънчевата врата. И петното съвсем не се движеше. При всяко въртене на лъча заблестяваше по-ярко точно на едно и също място. Лание е паднал? Лежи там, загубил съзнание?

Пиркс изскочи в коридора. Към камерата, навън! Той е вече до вратата, но когато тичаше през кухнята, изведнъж забеляза нещо черно на бялата маса. Фотографическите плаки, които бе донесъл и хвърлил машинално, когато се изплаши, че другарят му го няма. Това го парализира. Стоеше на прага на камерата с шлема в ръце и не помръдваше.

„Също като тогава. Точно същото — спомни си Пиркс. — Лание е приготвял вечерята и внезапно е излязъл. Сега аз ще изляза след него и двамата няма да се върнем. Люкът ще остане отворен. След няколко часа Циолковски ще започне да ни вика по радиото. Отговор няма да има...“

Нещо се късаше в него: „Луд, върви! Какво чакаш?! Той лежи там! Може би го е отнесла лавина, която се е смъкнала отгоре. Ти не си чул, защото тук нищо не се чува. Той е още жив, не мърда но е жив, нали диша...“

И все пак Пиркс не помръдваше. После изведнъж се обърна, спусна се към радиостанцията и започна внимателно да разглежда уредите. Никакви изменения. През четири-пет секунди крилцата на индикатора бавно се размахваха, треперящи, неуверени. И светлото петънце на екрана, на края на пропастта...

Той провери ъгъла на наклона на антената. Наклонът беше минимален. Тя вече не оглеждаше местността около Станцията, а пращаше импулсите си на най-далечното разстояние.

Пиркс доближи лицето си до дишания индикатор. И тогава видя нещо удивително. Зеленото „око“ не само разтваряше и затваряше крилцата си, но и едновременно цялото трептеше, сякаш върху ритъма на дишането бе наложен друг, доста по-бърз. Агония? Конвулсия? Лание умираше, а той стоеше с отворена уста, вперил поглед в движенията на електронната светлинка — все така бавни, с наложения върху им втори ритъм. Изведнъж, без сам да съзнава защо прави това, Пиркс хвана кабела на антената и го издърпа от гнездото му. Поразително: индикаторът с изключена антена, лишен от външни импулси, вместо да остане неподвижен, продължаваше...

Все още без да разбира нищо, смаяният Пиркс скочи към пулта и увеличи наклона на радарната антена. Далечното светло петънце започна да се мести към края на екрана. Локаторът обхващаше все по-близки сектори, докато изведнъж се появи друго светло петно — значително по-голямо и по-ярко. Втори скафандър!

Това навярно беше човек. Той се движеше. Бавно, равномерно се спускаше надолу, заобикаляше някакви прегради, завиваше ту надясно, ту наляво и се насочи към Слънчевата врата, към другото далечно петънце, към другия човек.

Очите на Пиркс се разшириха. Светлите петънца бяха наистина две — близко, движещо се и далечно, неподвижно. В Менделеев имаше само двама души. Той и Лание. Уредите показваха, че са трима. Трима не можеше да бъдат. Значи уредите лъжеха.

В следващия миг Пиркс с ракетен пистолет и патрони стоеше на купола и изстрелваше една след друга ракети по посока към Слънчевата врата. Той едва успяваше да изхвърля горещите гилзи. Тежката дръжка на пистолета танцуваше в ръката му. Нищо не се чуваше. Натискайки спусъка, Пиркс усещаше лек удар от ритането, изскачаха огнени ивици, брилянтново зелено и фонтан от сапфирни звезди, а той все стреляше, без да вижда цветовете...

Най-после долу в бездънната мъгла нещо блясна в отговор и оранжевата звезда, която прелетя над главата му, го освети и обсипа сякаш за награда с дъжд от искрящи щраусови пера. А друга — с дъжд от старо злато...

Той стреляше. И другият, връщайки се, също стреляше. Изстрелите припламваха все по-наблизо. Накрая една ракета освети фигурата на Лание. Съвсем неочаквано Пиркс почувствува слабост. Целият бе плувнал в пот. Даже главата му се бе изпотила. Без да изпуска пистолета, той седна, краката му се подкосиха. Спусна ги в отвора на люка и, тежко дишайки, зачака Лание, който бе вече съвсем близо.

* * *

Ето какво се бе случило. Когато Пиркс излязъл, Лание, зает в кухнята, не поглеждал уредите. Той хвърлил поглед към тях чак след няколко минути. Навярно точно тогава, когато Пиркс се е занимавал с изгасналия си рефлектор. Щом Пиркс изчезнал от обхвата на радара, автоматът започнал да намалява наклона на антената, докато въртящият се сноп радиовълни не стигнал подножието на Слънчевата врата. Лание видял там да припламва ярко петънце, което приел за отражение на скафандър, още повече, че неподвижността на мнимия човек потвърждаваше показанията на магическото око. „Пострадалият“ (естествено Лание помислил, че това е Пиркс) дишал така, сякаш бил в безсъзнание, като че ли се задушавал. Лание незабавно облякъл скафандъра си и изтичал на помощ.

В действителност изображението на екрана се получавало от най-близката алуминиева мачта, която се намира над самата пропаст. Лание е могъл да разбере грешката си, но нали и показанията на „окото“ също потвърждавали показанията на локатора.

Всъщност причина за особения ритъм на дишането, напомнящо агония, бе пробитият малък кондензатор. Тази повреда се проявяваше само в момента, когато бе отворен външният люк. Напрежението от едната затворена верига се предаваше към другата и в мрежата на „магическото око“ възникваха трептения. На пръв поглед това приличаше на дишане при агония. Но ако човек се вгледаше по-добре, можеше да различи неестествените трептения на зелените крилца.

Лание вървял към пропастта, където, както той мислел, се намира Пиркс, осветявайки пътя си с рефлектора, а в най-тъмните места с ракети. И две от тях бе забелязал Пиркс, когато се връщаше

към станцията. Пиркс на свой ред започна да дава сигнали на Лание с ракетен пистолет.

Тъй завърши тая история.

С Шалие и Саваж е било по-иначе. Саваж може би също е казал на излизания Шалие: „Връщай се по-бързо“ — както каза Лание на Пиркс. А може би Шалие е бързал, защото се е зачел и закъснял. Във всеки случай той не е затворил люка. А за да даде повредата в уредите трагичния резултат, било е необходимо още едно случайно стечение на обстоятелствата: нещо да задържи човека, отишъл да сменя плаките в кладенеца, толкова дълго, че антената на локатора, изправяща се с няколко градуса на всяко завъртане, да попадне най-после на алуминиевата мачта над пропастта.

Какво бе задържало Шалие? Не се знае. Повреда в рефлектора? Едва ли. Това не се случва така често. Нещо все пак го е задържало достатъчно дълго време, докато се е появила на екрана фаталната светла точка, която Саваж, също както и Лание после, е приел за скафандър.

Саваж е тръгнал към пропастта да търси Шалие. Шалие, върнал се от кладенеца, заварил станцията празна, видял на екрана същата картина, която бе видял и Пиркс, и на свой ред е тръгнал да търси Саваж. Може би Саваж, като е стигнал до Слънчевата врата, да е разбрал, че локаторът е приемал сигнала, отразен от металната тръба, забита в скалата, но на връщане е паднал и е разбил стъклото на шлема си. А може и да не е разбрал механизма на явлението и да е паднал след напразните опити да намери Шалие. Тези подробности не можаха да бъдат изяснени.

Всичко това можеше да се случи само на разсъмване. Защото ако не бяха смущенията, останалият в Станцията човек би могъл да разговаря с излезлия, без дори да напуска кухнята. Радиовръзката щеше да премахне всички тези недоразумения.

Физическият механизъм на явлението беше ужасно прост: няколко случайности, радиосмущения и отворен люк.

* * *

— Сега, когато знаем всичко — рече Таиров кибернетикът от Циолковски, — кажете ни, колега Пиркс, как се оправихте? Нали сам казахте, че не сте разбрали механизма на явлението...

— Не знам — отвърна Пиркс. — Когато видях плаките, разбрах, че постъпвам като Шалие. Но може би аз все пак щях да изляза, ако не се бе случило още нещо. С плаките в края на краищата можеше да бъде и случайно съвпадение. Но тази вечер трябваше да имаме за вечеря омлети, както тогава през последната тяхна вечер. Помислих си, че съвпаденията са твърде много, че това е повече от проста случайност. Омлетите, мисля аз, именно те ни спасиха...

— Отвореният люк, после приготвянето на омлетите, бързали сте — каза Таиров — разсъжденията Ви са били съвършено верни. Но това не би Ви спасило, ако се бяхте доверили абсолютно на уредите. От една страна, ние трябва да им вярваме, без електрониката не бихме направили и крачка на Луната. Но... За такова доверие случва се понякога и скъпо да се заплати...

— Това е вярно — обади се Лание. — Трябва да ви кажа, колеги, какво най-много ми хареса у моя звезден другар. Аз се върнах от злополучната разходка без всякакъв апетит. Но той — Лание прегърна Пиркс — след всичко това изпържи омлетите и ги изяде. С това той съвсем ме порази!

Повестта е публикувана в списание „Космос“, броеве 9 и 10 от 1963 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.